

Šimon Lomnický z Budče

**KUPIDOVA STŘELA
DĚTINSKÝ ŘÁPEK**

BRNO 2000

Kupidova Stréla/

Knížka :

Knížka učitečná/

o všeliké chlipnosti a zlé bujnosti těla

a přitom škoda, ohava i pokuta

hanebného smilstva, cizoložstva

(kteréž se, ach nastojte, těchto let velmi velice

rozvzdnilo), se okazuje.

K pochvaze svatého stavu manželského

a k potupě ruffanství hanebného

aneb raději k vejstraze a napravení každého

v hříších těla tápajícího.

Z smyslu starých učitelov cirkve vybraná,

Písmny svatými, příklady hojnými

a historiemí předivnými svrzena.

A nyní vnově a potřebně vůbec vydaná

od

Šimona Lomnického.

Vytištěná v Praze, u Jiřka Nygrina,

léta M. D. XC. |

7

lositvého dobrodince a dědičného pána, na další časy v paměti lidské zůstati a tudý jako od nesmrtedlnosti zachováno býti mohlo. A protož, mnoj vřdycky milostivý pane, prosím Vaši Milosti se vši náležitou a poddanou uctivosí, že tuto prostou a chartnou práci mou, dárek papírový a knížky | skrovné, ode mne prostého Vaši Milosti poddaného ochotnou mysli a milostivě z rukou mých přijíti a pro milost jazyku a národu našeho českého, o nějž se vřdycky pečovati a věrně starati račíte, aby také knížek pobožných nedostatku neměl, je oblíbiti a přitom mým vřdycky milostivým pánem a ochránцем býti a zůstati račíte. A já, milostivý pane, bude-li kdy při mně taková možnost, jaká jest vůle, totiž budu-li čím podstanějším mo- ci k zachování Vaši Milosti jména a památky sloužiti a co více ke cti, k chvále Boží a mé milé vlasti přátelům učiniti, učiním všecko vřdycky ponížené a povolné rád. S tím Pán Bůh všel- mohúci rač Vaši Milosti i s Její Milosti paní, paní Polyxenou, paní mně milostivou, štěstí, zdraví a své svate požehnaní dáti a ode všeho zlého po všecky časy osiřhati, toho já Vaši Milos- ti věrně a poníženě nepřestávám žádati vřdycky.

Datum v Ševětíně na gruntech Vaši Milosti v pátek den svatého Gyriaka,¹⁴ mučedníka Božho, vedlé kalendáře na- praveného, léta věku posledního M. D. XC.

Vaši Milosti

poslušný a dědičný poddaný

Simon Lomnický |

K českému upřímnému čtenáři

Laskavý, milý čtenáři,
vůbec všickni mladí, staří,
vidíte snad, co se nyní
v tomto světě děje, činí
Venus oheň roznítila
a milostí opojila
všecky národy a stavy,
dáš tomu každý za pravý.
Ze Vlach jiskry přiletěly
a v Čechách oheň zážžely,
kterýž hoří v každém věku,
v duchovním, světském člověku,
neb téměř kněží i páni
všickni Venuši poddáni,
mláďenci i mnozí muži,
ženy i panny jí slouží.
Na vše strany zle se dělá
Kupidova jemná střela,
než se kdo naděje brzce,
anť ho rani v jeho srdce,
dostane těžké nemoci,
neráči-li Bůh spomoci. |
Mnohý se zřičší i zblázní,
pohrdaje Boží bázní

a čine to, což neshuší,
ztráti tělo, mlou duši.

Také jeho čest i statek

přijde mu všechno na zmatek

Moc Venuše všem protivná

a věc tato velmi divná,

že mnohý bude sešlý kmet,

jsa již na světě drahně let,

ještě mu nedá pokoje,

musí s Venuší do boje.

Mnohá též baba shbená,

jsouc již stará, sešlá žena,

předce s ní chce pohrávat,

svou rozkoš provozovati.

A co pak ti lidé mladí,

dlouho se zvěti nedadí,

k Kupidovi do hospody

jdou, nezajíce své škody,

Opojice se v rychlosti

tou Venušinou milostí,

tut páší hrozné mrzkosti

a ohavné nepravosti

proti Božské velebnosti

k vůli tělesné žádosti, |

až hanba i hřích mluvíti.

Musím i to oznámiti,

že krev krve se dotýká,

žádný skoro nic neříká.

A ty pak ženy frejovné

v milování jsou neskrovné,

mlují zjevně i tajně,

avšak ne všech jednostejně,

neb kohož nenavidějí,

sobě hovět neumějí,

rády by ho zahladily,
v suché vodě utopily.

Kohož počnou milovati,

již nevědí, kdy přestati,

byť měly trpět škodu

na pocitovosti i rodu,

neupustí od milosti,

jakž vidáme toho dosti,

že tak při nich Venus pláť,

až mnohá i hrdlo ztráť.

A nastojte, tato léta,

na vetech a k konci světa

tak se hrubě ženy maří,

že se řídký rod vydarí,

aby hanby netrpěly,

zmrhané v rodu neměly. |

Ano i v tom sediském lidu

není žádného poklidu,

prochází hrubě lotrovstvo,

smilstvo, také cizoložstvo.

I u nás, Bohu navzdory,

jest dost Sodomy, Gomory.

Tuším snad také i v Praze

toho nekupují druze,

záčez zlou odplatu berou,

jak zaslunují tou měrou.

A obrat se skoro kam chceš,

všudy tu nepravost najdeš.

Protož vedlé mé sprostnosti,

z lásky, také z horlivosti,

ač jsem sám veliký hříšník,

libě Venuše milovník,

však pro vejsťrahu někoho,

kdož by neměl za hřích toho,

sepsal jsem proti té zlosti,

všeliké těla bujnosti,

tuto mou knížku křatičkou,
v smyslu i v slovích sprostničkou.

Ukázal jsem smlstva zlého
zapověd i škodu jeho,
pokuty, jaké by byly,
i cizoložstva rozdílly: |

xxxiii
a což hůř jest sodomský hřích,
jak jest mrzký v způsobích svých;
a co k těm hříchům vzbuzuje,
i to se vše obsahuje.

Zase pak na druhou stranu,
jakou máme mít obranu
proti tělesné bujnosti,
ukazuji to v kratkosti,

tvrdím příklady divnými,
historiemi dávnými
i mudrci některými,

také spisy poetickými,
a nadto pak Boží řečí,

což nám jeho Zákon svědčí.

I o tom dokládám sméle,
také i vlastní manželé
kdy mají hry zanechati,
v který čas se zdržovati,

jakž smysl církve svaté jest,
to vše pro Boží chválu, čest,
činím též pro napravení,
kdož jsou hříchly obtiženi

a hřichu za hřích nemají,
s tělem svým sobě stejskají.
Jako i já, neb říci smím,

co mne hnete, že dobře vím. |

xxxiiii
Protož jednohokazdého,
zvlášť mně v sprostnosti rovného,
prosím, žádám s uctivostí,
tuto práci mou s vděčností
ode mne nyní přijmete
a nedostatky přičtete

upřímnosti a sprostnosti.
Neb já, co činím z milosti,
ne pro mistry bakaláře,
učené kněží, faráře,
kteří toho víc čtají,

lepší k tomu prázdnoti mají,
ale pro leiky, sedláky
a sobě rovné prostáky,

jenžto s svými nedostatky
stejskají sobě, já taký.

Tak abych času nemářil,
vždy se něčím zaneprázdnil,

tudy někoho napravil,
sám se také zlého zbavil

a s svým Pánem Bohem smířil
a naši českou řeč šilil,

která jest mi přirozená,
aby nebyla soužená,

ale vždy víc rozšířená
k cti, chvále Božího jména. |

Pakli se více kterému
člověku bohomyšlnému
dostane do rukou jeho,

přeji mu z srdce pravého,
jestli co může nabýti,

z této knížky pochopiti,
abý jí s Bohem užival,

sobě i jiným sprospival.
Nezarukuji žádného,

ale jednohokazdého
prosím: zanech utrhaní,
cizí práce uštipání,

alebřž máš-li dar jaký,
pracuj a pomoz nám taký.

A dáí Pán Buoh požehnáni
spíš než za to pomlouváni.

xxxv

A vy pak, milí Čechové,
moji milí krajanové,
jenž dojdete této knížky
za malé skrovné peníze,
prosím za mou práci chudou
žádejte, kdož vděční budou,
ať Kristus, beránek tichý,
odpustí mi těžké hříchy
a nás spolu z své milosti
obdělá věčnou radostí.

Amen.

Šimon Lomnický |

Proti nevděčným a utrhavým příklad

xxxv

Nějaký císař jednoho dne po polednách vypravil se na lov. I přihodilo se, když jel přes les, našel jednoho hada, kterého pasýřů popadše k nějakému dřevu tuze přivázali a oděše ho, on křičel tu hrozně. Císař sliovav se nad nim odvázal ho a chtěje ho zahrnutí, do klínu sobě položil. Hád když se zahrnul, uštknul císaře a jed svůj pustil do něho. I vece císař: Ó nevděčný, co činíš a proč mi se za dobré zlym odplácíš? I dán hadu hlas jako oně vosličci Bálamové na onen čas, kterýž promluvil takto:¹⁵

Quod natura dedit, nemo negare potest.

Kdo co má od přirození,

těžce se to při něm změni.

Ty jsi mi (prej) učinil, co na tobě bylo dobrodiní, a já jsem pak tobě se odměnil vedlé mého přirození. Ty jsi ke mně hle-
děl všeliké vliadnosti dokázati, a já tobě tím, čím mám, musel jsem | se odplatiti. Jed tobě dávám, neb kromě jedu nic jiného nemám; a zdaž nevíš, že nepřítel člověka vždycky budu, poně-
vadž pro člověka trestání i zlořečení nesu? A když se oni tak mezi sebou o to dlouho hadrovali, povolán k tomu nějaký filozof, aby to mezi nimi spravedlivě rozsoudil a rozeznal. I dí on: Tyto věci (prej) toliko po zprávě vaší slyším, ale kdybych to viděl, jak jest bylo a jak se jest mezi vámi zběhlo, snadně bych to spokojil a narovnal. Protož chci, aby had zase k dřevu tak jako předešle byl přivázán a císař svoboden, teda bude vám ode

xxxvi

snázně se Pánu Bohu modlí, aby nevinného mládence nevinu okázati a takového podezření očistiti a vysvoboditi ho ráčil. Tedy hned veliká se bouřka stihla, hrozně hřimání se stalo a všecky napořád blejskání zděsilo, země se tak velice třásla, že lidé na nohách státi nemohli, ale všickni nalpořád na zem na tváři své padali. A vtom na tu smilnou ženu a nešťastnou matku hrom udeřil, tu jí zabil a spálil. A jiní pak lidé apoštolu prosili, aby se za ně Pánu Bohu pomodli, aby tu také nezahynuli. A tak jakž to apoštol učinil, ta hrozná bouřka přestala. A vládař viděv moc Boha všemohoucího, uvěřil hned v Krista Ježíše ukřížovaného, Pána našeho, i také spolu s ním veškeren duom jeho. Protož se sluší všechněm smilnokrevníkům takové nepravosti a hříchu proklareho vysřihati, aby časné i věčné pokuty a hněvu Božího mohli ujiti. Amen.

VI.

**O sodomském hanebném hříchu,
kterýž jest proti přirození, nad nějž v světě žádného
ohavnějšího a těžšího není, skrze kterýž se děje Pánu
Bohu veliká potupa a přirozené naklonnosti
přestoupení**

O sodomských hříšnicích |

^{112a} Tento hanebný proti přirození hřích proč se jmenuje sodomský, příčina toho jest tato, že měšťané Sodomy a Gomory tím hříchem zprznění byli a před Pánem Bohem všemohoucím hřešili, protož se také i zaživa propadli. A ten hřích jest tak ohavný, že oust jej jmenujícího a uši poslouchajícího poškrabňuje, jakž svatý Augustýn toho potvrzuje, řka: ²⁸² Nade všecky hříchy nejtěžší jest hřích sodomský, pročež (prej) i němý a křečhoz jmenuvati nesluší sluje. A tenýž hřích pro svou ohavnost jest jeden z těch hříchův, kteříž bez přestání k nebi volají a od Boha pomsty žádají. Máme napsáno, že řekl Pán Bůh: ²⁸³ Křik sodomských a gomorských rozmohl se a hřích jejich obližen jest náramně. A potom jako by se milý Bůh divil a pochy-

boval nad takovou nešlechtemostí, řka: ²⁸⁴ Sstoupím | a pohledím, zdali křik ten, kterýž přišel ke mně, skutkem dokonali, či-li tak není, abych poznal? Jako by Pán Bůh řekl: Nezdá mi se to k víře podobné, aby lidé takovou nešlechtemost měli páchat i aneb aby měl takový hřích v lidském přirození nalezen býti. A chtějí i tomu doktorů svatí, že ta byla také jedina příčina, proč Kristus Pán tak dlouho se vtělil a na svět přijíti neráčil. Jakož dí svatý Jeroným, ²⁸⁵ že pro takový nešlechtný hřích syn Boží za mnoho času a let odkládati ráčil vtěliti se; a na dokázání a znamení toho všickni sodomští že jsou zahynuli té noci, když se Kristus Pán naroditi ráčil. Pojistuje také toho svatý Augustýn a praví takto: ²⁸⁶ Když Bůh v těle na svět ráčil přijíti, všickni nepřátelé přirození (rozuměj sodomské hříšníky) náhle zcepeněli k vyznamenaní toho, aby v lidském přirození od též chvíle, jakž Kristus Pán je ráčil zvelebiti, | člověk se naroditi a na sebe naše přirození přijíti, nikdáz více takoví hříchové páchaní a nalezení nebyli. Čtème v Zákoně Božím, ²⁸⁷ že lidé sodomští nejhorsí byli a hříšníci před Pánem veliči, jakož velikost a těžkost jejich hříchův poznati se může z pokuty, trestání a pomsty, totiž z podvrácení pěti měst. Jakž dí *Reymundus*: ²⁸⁸ že ten hřích jak jest ohavný a proklatý, porozumívá se tomu z trestání sodomských a z pokuty jich, při kteréhožto pokutě aneb pomstě toho šetřiti a pozorovati sluší, kterak Pán Bůh netoliko trestal vinné, ale tak i nevinné, totiž dívky malé stáří jednoho dne, a to proto dítkám se stalo, aby dále živý jsouce, příkladu otcův svých nenásledovaly, tím hříchem též Pána Boha nehněvaly a potom tížeji zatracení nebyly. Ano, pro ten hřích sodomský i také okolní krajinu Pán Bůh pokutoval, a neotliko lidí, ale také i hovzada trestal, byliny, | i také tu zemi zkažil, podvrátil a v moře mrtvé ji obrátil, v kterémžto ani ryba, ani ptak ani nic zůstati a dosavád živo býti nemůže. Takto o tom stojí psáno: ²⁸⁹ Pán dštil na Sodomu a Gomoru sirou a ohněm s nebe. I podvrátil města ta i všecku vůkol krajinu, všecky obyvatelé měst a všecku zelenost země. A takovou pokutou těžce ten hřích pokutován jest hned od času Abrahama až do dnešního dne, ježto mnoho času a let již přeběhlo. Nebo od Abra-

hama až do Krista Pána bylo dva tisíce šest set sedmdesát šest let a od narození Krista Pána již také minulo tisíc pět set devadesát let. A tak spolu tu sumu počítajíc a složitě učiní 4266 let. A ještě hle do dnešního dne ten a takový nešlechterný hřích Pán Bůh pokutuje a tresse. Protož se má každý toho hříchu velice zhroutiti a nevážit si sobě hněvu Božího tak lehce.

^{114a} Ano, nemá člověk ani na | něj mysliti a zpomínati, chce-li se pokuty od Pána Boha uvarovati. Nebo žena Lotova, jsouc z Sodomy s dcerami a s manželem svým vyvedena, že se zpátkem ohlédla, v sloup solný jest obrácena. Tudy chtějí Pán Bůh okázati, kdo takový hřích má v libosti, že jest u Pána Boha v velké ohavnosti.

Tuto by se pak o tom psáti mělo, co jest to hřích sodomský a kterak se kdy, kde, jak a od koho vykonává. Ale ostejchám se a nebudu tuto všeho psáti, toliko střídně o některých způsobích chci zmínku učiniti, a to proto, aby ti, kdož toho ještě neznají a vědomosti žádné o tom hříchu nemají, spíše se mu, jakž vejš dotknuto, než čistoře a svatě zdrželivostí nenačili a na tom se (zvláště stav nevinné) neuráželi. Kdo má pak uší k slyšení, slyš. Dostí jest upřímnému a pobožnému čtenáři miení mých slov porozuměti aneb jakž příslovně říkáme: Moudrému člověku něto napoví, ostatek se muž vtipiti. Toto pak navrhuji a pravím, kterak (ach nastojte) ohavné nešlechternosti smilní a chlipní lidé činí. Ó jak bezbožní oučinkové v tajných a skrytých a tmavých místech se dějí a provozují. Ach jak řídci se z nás manželé nacházejí, kteří bychom nepoškvrněné lože zachovali a v tom svatém stavu manželském tak, jakž sluší a náleží, se chovali a jak místa a způsobu, tak také i času, počestnosti a řádu a jiných cirkumstancí usťřovali. Ale ó zlořečená chlipnost, tak jsí již všecken svět téměř nakazila, že pohříchu sotva z tisíce jednoho svidlivého, pobožného a zdrželivého můžeme najíti manžela. Již se plní proroka Johela tato řeč, která se také na zhovralé manžely obrátiti můž:²⁹⁰ Shmáta jsou (prej) hovada v lejně svém. Protož dí jeden filozof:²⁹¹ že smilníci přirovnávají se k kozlům, kteříž pro svou chlipnost vždýcky smrdí a hnijí. | Jak by se pak

^{114b}

obyzdné sodomské smilstvo velice Pánu Bohu nelíbilo a v obyzdnosti bylo, z tohoto příkladu jedenkrátý tomu porozumí.²⁹² V jedné krajině, kteráž slove Tyrská, bydleli lidé velmi náramně smilní, pro jejichžto nešlechternosti a hříchy dopustil na ně Pán Buoh hrozná zeměřesení, takže se ta země otevřela a ty hanebné nešlechterníky zažíva požřela. Když pak bylo nazejtří, někteří lidé tudy idouce a viděvše tu vodu, kde prvé země byla, pohlídli do ní i viděli by zlořečené a nešťastné lidi, muže i ženy nahé spolu na hromadě spojené tak ležeti, jakž tehdáz byli, když ten nešlechterný skutek činili a jsouc v tom zastižení zahynuli. A to proto Pán Buoh na ně dopustil, aby tudy i jiným hříšníkům, smilníkům, sodomářům etc. vejstrahu dal a tím okázal, že se mu velice ten hanebný hřích a taková nešlechternost nelíbí. Ano se toho hanebného hříchu sodomského i ďáblové ostejchají a hrozí, jakož příklad tento ukazuje.²⁹³ Žena jedna na loži svém ležíc sama s sebou sodomský hřešila i slyšela dábla, an se jí mezi stěnamí ozval a plval, říka: Pfi, pfi, pfi; čehož ona ulekši se k zpodobí běžela a příkré pokání, jináč ještě, než jí uloženo bylo, za ten hřích činila. Jiná také žena v tom hanebném hříchu umřela a pohřbená jsouc, hned té noci nějaká černá svině s sedmi prasaty kdes se tu vzala, z hrobu tělo její vyryla, oudy její všecky roztrhala a sťeva poruznu žalostivě rozvlácela. Potom pak ta svině hned zmizela a veliký smrad po sobě tu zůstavila.

Nějaký též sodomář, jsa tím nešlechterným činem vinen, šedv přes zelenou louku, tráva pod jeho nohami uschla, jako by od ohně spalená byla, takže všecky slápjící jeho bylo znáti, kterýž potom, jak nešlechterně živ byl, tak také bídně a mizerně zahynul. O tom nešlechterném a hanebném hříchu pověděl Augustýn svatý,²⁹⁴ že jest mnohém horší, nežli by někdo tělesně svou vlastní matku poznal, neb jest nade všecky způsobu smilstva nejtěžší. Jakž týž svatý Augustýn toho takto dozejká a svědčí:²⁹⁵ Jsou prej v smilstvu tito stupňové: těžejí hřešit cizoložník nežli smilník a ten, kdož máje manželku svou, když ji opouští, pojímá sobě a přebývá s jinou. Věcí též hřích jest cizoložství se dopustiti, manželku bližního poškvrniti i s svo-

bodnou hřešiti tomu, kdo jest ženaty, nežli kdo jest svobodný, ale nade všechny hřešijí čím ti, jenž se s krevními svými mlstiva dopouštějí, a i ty ještě sodomští hříšníci, kteří proti přirození hřeší, převyšují. A protož ten hřích nemá ani žádného jména vlastního, ale má sedmero příjmí, kterýmž se okazuje zlost a nešlechtnost hříchu takového.

116b První příjmí jeho sodomský hřích, a to proto, jakž | vejs dotknuto,²⁹⁶ že Lot vida, an jeho souosedé, sodomští měšťané, chtěli takovou nešlechtnost s anjely, kteří v domě jeho pohostinu v způsobu mládencův byli, páchati a je poškvřiti, chtěl raději vydati dvě dcery své, kteréž ještě muže nepoznaly, aby jich podle lhbosti poživali, jen aby tak zloččeného hříchu nečínili a se nedopouštěli. A jiný k tomu podobný příklad také vejš obširněji položen²⁹⁷ o onom starci, který přijal k sobě do hospody jednoho levitu s manželkou jeho, kteréhož chtěli synové Benjamínovi poškvřiti. Ten pak starce chtěl také raději dcerku svou pannu s manželkou levitovou jim vyvesti, aby jich ponižili, toliko aby té hanebnosti s mužem nečínili. A takhle pravím, ten hřích proto sodomský a gomorský sluje, že obyvatele Sodomy a Gomory jej začali, páchali a provozovali.

Druhé příjmí téhož hříchu sluje hanebnost. Třetí přelvracenosť. Čtvrté nešlechtná smlinnost. Páté hanebná chlpnost. Šesté mrzutá nešlechtnost. Sedmé a poslední téhož hříchu příjmí, kteréž jest nejvlastnější, totiž hřích a skutkové hanební proti přirození. O kterýchž svatý Augustýn dí:²⁹⁸ Hanební (prej) skutkové, kteří jsou proti přirození, jako jsou sodomských hříšníkův byli, všudy a vždycky zavrženi a trestáni býti mají. Jest pak ještě jiných takového hanebného a proklatého hříchu sedm způsobů, o nichž se teď stídně pořád položí.

První způsob samého sebe poškvřnění, z kteréhožto hříchu apoštol trestal římskou obec a psal o takových, řka:²⁹⁹ Protož vydal je Buoħ skrze žádosti srdce jejich v nečistotu, aby uvedli hanbu na svá těla vespolek. A jinde pověděj,³⁰⁰ že taková molles království Božího nedojdou. Pro kterýžto hřích zabí od Pána Boha onen | Ona, syn Judův, že sámé hanebné mářil a věc hanebnou učinil.³⁰¹

Druhý způsob téhož hříchu hanebného proti přirození jest mužského pohlaví jako ženy užívání, čehož bych rád zatajil, kdyby o tom Zákön mlčel. Neb sám Pán Bůh pod hrdlem zapovídáti ráčí takové nerádné scházení, řka:³⁰² Kterýkoli pohlaví mužského sšel by se obyčejem ženským s pohlavím mužským, oba dva hanebnost spáchali, a protož oba dva ať smrtí umrou, krev jejich budíž na ně. O kterémžto hanebném hříchu slyšte dív, který se přitřfil *beato Jacobo de Machia*.³⁰³ V městě *Asculana* nějaký sodomář namluvil sobě jednoho mládencečka k takovému hříchu a prsten mu za to na jeho ruku dal, kteréhož prstenu nemohl nikterak doít z svého prstusntí. Protož ten mládenec přiveden k imenovanému blaženému *Jacobo de Machia* a s plácem mu všechny věci vpravoval, jenmužto on přepoldivně takový prsten beze vši bolesti z jeho prstu sňal. A potom na kázání přede všemi lidmi jej okázal a vzhůru v povětří nim vrhl, řka: *O Deus, accipe confusio-nem fidei tuae*. Vezmi pryč, ó Pane Bože (totiž tento prsten), jenž jest veliká potupa víry svatě tvé. A tak nikdá více od té doby od žádného nebyl spatřin ani nalezen.

Třetí ohavný způsob neb mrzkost takového oplzlého hříchu jest porušenost, totiž když žena způsobem mužským s jinou ženou hřeší, a to jest hřích proti přirození a nad předěšlé způsoby těžší. Svatý Pavel o něm doteká a žehře na něj, řka:³⁰⁴ Protož poddal je Buoħ v žádosti ohavné, nebo ženy jejich změnily přirozený běh v ten běh, kterýž jest proti přirození.

Čtvrtý způsob téhož hříchu jest hovadnost, totiž když s něnými a nerozumnými hovady děje se hanebné scházení, nad kterýžto hřích žádného těžšího není, převyšuje | jiné všechny hříchy, kteří jsou proti přirození. Sám Pán Bůh takový hřích zapovídá, řka:³⁰⁵ S žádným hovadem nebudeš obývati, aniž se s ním poškvřníš. Žena nebudeť obývati s hovadem, aniž se s ním spejří, nebo to ohavnost hanebná jest. Nechci tuto hanby otcův svatých odkrývati a toho jistiti, jakž *glosa* vykládá,³⁰⁶ že by bratří Jozefovi, pasouce stádo, tím hříchem vinní býti měli, podle toho Pisma,³⁰⁷ že Jozef isa v šesnácti letech, pasá stádo s bratřími svými, žaloval na ně otcí svému pro hřích nejhorší,

leč by někdo ten hřích nejhroší nějaký jiný míní a jináč její nežli *glosa* vykládal. Zjevneť jest pak Písmo,³⁰⁸ že Pán Buoh přikázal takové v zákoně, buď muž neb žena, zamordovati, tak aby krev jejich byla na ně.

Ó nastojte, když hovada nemá a nerozumná mluvití umě-
la, jistě že by k takovému hovadskému člověku takto promlu-
vila: *Homo fallaxus es sicut unus ex nobis*. Ó člověče, učiněn
119a jsi hovado, jako které z nás. Z takového hříchu hanebného
a sodomského smilstva rodí se obyčejně synové zpotvořili
a bývají porodové potvořní, jakž jeden učitel píše,³⁰⁹ že v ně-
jaké zemi jedna žena porodila syna, kterýž měl berani hla-
vu. Item v slovanské zemi jedna mladice porodila půl člove-
ka a půl vola. V vlaské zemi, v krajině, která slove *Salerina*,
jedna svine když se oprasila, půl veprě a půl člověka měla.
A v městě Medyolanu jednoho člověka, kterýž s hovadem obej-
val, oblekše ho do kůže hovadské upálili, a minulého roku
vosmadesátého devátého na Moravě v Dačicích též jednomu
sodomáři tak učinili a s krvou ho upálili. V jiné opět krajině
když nějaká žena porodila velmi jakous hroznuou potvoru, zna-
menty se strhl přival a dešť a trval za mnoho dní dotud, do-
119b kudz takového zpotvořilého porodu nepohřbili. V Němcích
jedna koza porodila dítě, které mělo koží nohy a ostatek těla
jako jiný člověk. Našel se nějaký pasýř a bylo na něj to vskut-
ku uznáno, že s tou kozou hanebnost smilnou páchal a s ní
obejval. A co potřebí více v Němcích, v dalekých krajinách a ze-
mích takové zpotvořilé porody vyhledavati, zdáž doma v Če-
chách, v naší vlasti u nás aneb blíž našich sousedí nemůže-
me toho netoliko vidati, ale i rukami makati, jací přepodivní
a zpotvořili porodové častokrátě z té hanebné, smilné chlip-
nosti a žádosti nám k vejsitaze a k potupě takového proti
přirození mrzutého hříchu se rodí. Ó nešlechetná vzteklosti,
ó nezřízená milosti, ó hanebná stydkosti a hovadská haneb-
nosti! Jistě že se na takového člověka řeč královského proroka
trefiti a o něm toto říci může:³¹⁰ Člověk když ve cí byl, nesro-
120a zuměl, přitovrnán jest hovaldim nemoudrým a podoben uč-
něn jest jim.

Pátý způsob takového nešlecheného proti přirození hří-
chu jest nevlasnost, totiž když muž mimo přirozenou povahu
s některou ženou hřeší, nezachovávají přirozeného místa,
o čemž svatý Augustýn mluví takto:³¹¹ Hřích, který se děje pro-
ti přirození, veliký a těžký jest s nevěstkou, ale ještě mnohém
těžší a hanebnější jest s vlastní manželkou. Ó hrozná a straš-
livá nešlechetnosti a hanebný hříchu a nepravosti, ó plný
strachu soude Boží, kterýž máš na takové přijítí v rychlosti.
Mnohé zajisté manželky, obavajíce se pohrůžek aneb bití
manželuv svých, aneb když některé něco slíbí dáti, zjednatí,
co by se jí líbilo a k marné pešje hodilo, teda mnohá dopustí
se hovadský dotekati a nenáležitým způsobem bude s nim
obejvati. A takové ženy nejsou hodny, aby měly slouiti poctivé
manželky, ale nestoudné nevěstky. |

Šestý způsob téhož hříchu slove zpotvořilost, a to v tom,
120b když muž zachováváje místo manželské, však nezachovává
naležitěho způsobu neb pořádku, kladouc se tu, kde by měla
žena býti, a žena tu, kde by měl býti muž. A to jest jakas mrzu-
tá, zpotvořilá a neslušná věc, rovně jako by kostel postaven
byl na zvonici aneb některý duom obrácen byl doú makovicí.
Protož svatý Augustýn hýzdě takový neřád a převrácený pořá-
dek, pověděl:³¹²

Valde detestabile est mulier accincta gladio, vir fuso.

Velmi věc jestit ohavná,

proklatá, také nemravná,

když se žena drží meče,

muž přede a ona seče.

Ó nastojte, kolik mužů, kolik manželek takových by se
našlo, že takové nešlechetné mrzkosti páší, ale snad taková
někde jsou tam daleko, za Červeným mořem, a ne v této
křesťanské české zemi naší. | Mnoho jest a našlo by se sic
i zde takových manželů, kteří praví, že mohou manželek
svých (jako Paška kovař své zastěry) jak chtějí užívati a s ni-
mi dělati, činiti, jak se jim koli dobře líbí. Ale v hlavu svou
klamají. Neb toliko to mohou a v tom svobodu mají, co jest

náležitého, poutivého a což není přirození a rozumu odporného.

Sedmý a poslední způsob takového nešlechetného skutku jest nezpůsobnost, když kterýkoli muž buď s nevěstkou, neb manželkou hovadský, svinský aneb raději at dím pesky se scházejí a tudy v smilstvu větší líbosti a rozkoše vyhledávají. Takové smilstvo sodomské jest velmi ohavné, nestydáté i také škodlivé. Nebo tudy překážka se děje rozání dítek, buď že ženy nepočínají, anebo počnouc potracují, anebo zpotvorile děti rodi, aneb zase v životě matek zle se skládají, těžké porodů |
121b mívají, takže nejednou po kusích je vytrhají musejí a často krátě s oudy porušenými a nepořádnými vycházejí, aneb hned i dívky i matky bolestmi těžkými sevřími jsou, okamžení umírají. Och nastojte, kolik by se takových sodomářů našlo, že pro jich hovadskou chlipnost nevinňarka v životě matek svých hynou a že manželky jejich plod potracují aneb ani nepočínají za tou příčinou. Och nastojte, takoví hříšníci jak jsou u Pána Boha v veliké ohavnosti? Och přeběda, to jsou ty nešlechetnosti, to jsou ti hříchové a ty věci, pro něž přišel hněv Boží vedlé svědeckví apoštolů na syny nedověry.³¹³ Toť jest ten hřích, jenž ruší přátelství, které jest mezi Bohem a lidmi, o němž nevinný Job dí,³¹⁴ že jest hřích těžký a nepravost největší, totiž ta hanebnost, kteréž ani jmenovati nesluší, vedlé řeči svatého Pavla.³¹⁵ Všelká (prej) nečistota aniž buď jmenována mezi |

122a vámi, jakož sluší na svatě. Takoví zlořečení sodomáři nikdá aneb velmi zřídka napravení bývají a těžce od své zlé navyklosti přestávají. Jako nějaký mládenec, ač se mnohokrát zpovídal toho hříchu hanebného, avšak se vždycky zase navrátil do něho. Naposledy pak, když jeho zpovědník napomínal ho a trestal, proč se tak často v takový hanebný hřích zase navrací? slibujíc se napravití, polepšiti, toho že nikdá nečiní. Odpověděl: Otče, nechci tě již více oklamávati a falešnými sliby a svými slovy svozovati. Nebo toto věz: Kdybych peklo hořící otevřené z jedné strany viděl a v něm dábů nesčíslný počet, a z druhé strany, když na mne tělesné pokušení přijde, osobu k hřešení měl, teda bych od té nešlechetnosti a navyklosti ne-

mohl přestati, bych se pak hned měl po účinku do horoucího pekla mezi dábly na věčné zatracení dostati. Och nastojte, jaké srdce zatvorené, o němž se s Jobem říci může:³¹⁶ Srdce jeho zatvorené bude jako kámen a zkováno bude jako kovářova nákovadlna; aneb s mudrcem židovským:³¹⁷ Srdce tvrdé a urputilé zle se míti bude v čas nejpоследnější. A netoliko v čas nejpоследnější, totiž v den příští soudu Božho, ale také i v čas nynější, za živobytí tělesného, přicházely a přijdou hrozné pokuty a pomsty na smilníky, cizoložníky a všelijaké sodomáře od Pána Boha všemohoucího, o čemž se již teď může psáti
bude a položí.

O pokutách a pomstách
smilstva, cizoložstva a všelijakého ruffanstva
a sodomářství, kteréhož Pán Bůh nikdá bez pomsty
neračil nechati, nýbrž vždycky pro ty a takové hříchy
krajinu, země, města a osoby hrozně trestati
a pokutovati ráčil |

123*

O pokutách smilstva

Jak velice Pánu Bohu všemohoucímu skutkové těla jsou nepřijemní a všelijaká nečistota ohyzdná a v mrzkosti sodomářství proklaté, porozumívá se tomu předně z pokuty hrozně a z potopy všeho světa, kterouž Pán Bůh za prvního věku dopustiti a všechny lidi a všecko ptactvo, všecka zvířátka i zeměplazy a sumou všeliké stvoření, které bylo na zemi, zahladiti a vodami potopiti ráčil, krom těch málo kolikas, kterých v korabě Nohelově zachováni jsou.³¹⁸ Takový zajiště hrozný soud učinil Pán Bůh a dopustil těžkou pokutu na veskeren svět pro lidskou zlost a toho hanebného smilstva nepravost. Neb když viděl Pán Bůh, že všeliké tělo porušilo cestu svou na zemi,

123b

řekl k Nohelovi:³¹⁹ Konec všelikého těla | přišel přede mne, naplněná jest země nepravostí od tvářejich a jáť je zkazím s země. I tak se stalo, že všeliké tělo, kteréž hýbalo se na zemi, ptactvo, živočichové, hověda i všeliký plaz, kterýž se plazil po zemi, všickni lidé i všeckny věci, v nichžto dýchání života bylo, zemřeli. A zahladil Bůh všeliké stvoření, kteréž bylo na zemi, od člověka až do hověda, tak zeměplazy jako ptactvo nebeské; i vyhlazení jsou z země. Ó přehrozný soude Boží, ó převlemlí náramně těžka pomsta, ó přehrozná pokuta na veskeren svět pro nepravost takového hříchu přišla. Viděl by byl, muoj milý člověče, kdyby tu byl, okamžení náhle pojednou proměnití se nebe, změnití se povětří, hlučení větry, blyškání hřimati, při-

duchy nebeské se otevřítí a vody hojně přšetí a vsudy potoky téci na zemi. Byl by též viděl přestrasené lidi, zarmoucené stvoření, všechny se třásiti, všechny | blednouti. Viděl by i to, kteří jedli, že pokrmy přezívali a požití jich nemohli. Slyšel by byl kvíliti, plakati, nářikati muže, ženy, mládence, panny, mladé, staré, dívky i ta nemluvnátka nebožátka. Nebot všickni smrti na sebe očekávali, všickni ji před sebou viděli, a protož všickni také spolu upěli a žalostivě volali, řkouce: Ach běda, běda, běda nám, ach ouvech nastojte, k čemu jsme přišli, ba čeho jsme, smutní hříšní, dočekali, již vidíme své zahynutí, že v těchto vodach ztopení budeme a konec svůj bídný vzíti musíme. A tak hle tu žádný žádnému nemohl nic prospěti, pomoci, pohitovati, ale větší žalost byla, když viděli jedni druhé z vysoka padati, tonouti, po vodě mrtvé plovati, neb se žádný nemohl nikdáž schovati, nikam ujíti, poněvadž nade všechny hory převysoké pode všim nebem voda panácti loket vejše stála a sto padesáté dnův trvala, až bylo všeliké stvoření zahlazeno,³²⁰ a to hle všecko pro hříchy hanebného smilstva od Pána Boha bylo dopuštěno.

Těž také veliká pokuta, trestaní a hněv Boží spatřiti se muože na sodomských, jakž pro vejštrahu naši v Zákoně Božím stojí poznamenáno,³²¹ že dšil Pán na Sodomu a Gomoru sironu a ohněm z nebe a podvrátil města ta a všecku vůkol krajinu, všechny obyvatele měst a všecku zelenost země, jakž vejše připomenuto. Není také ani toho pomínuto, jaká pokuta přišla pro smilstvo a porušení jedné panny, kteráž byla dcera Lie, jménem Dýna, jízto Sychem, syn Emora Hevejského, násilí učinil. A potom synové Jakobovi pro sestru svou pomstu nad ním učinili, i s otcem jeho zamordovali ho, město zplundrovali, všecko zkazivše, což po polích i po domích bylo, a děti jejích i ženy zajali zjimané.³²²

Lid také izrahelský, když smilnil s dcerami moabitskými,^{124a} jsa skrze ně k modlářství přiveden, rozhněval se Pán Bůh na ně a rozkazal Mojžišovi, služebníku svému, zvěšeti všecka knížata lidu na šibenici proti slunci.³²³ A Finees, syn Eleazarův, když uzřel, že jeden z synův izrahelských všel k nevěstce

madýanské, ano na to Mojišš hledí i všecken lid, z horlivosti vzhodpil se a vzav meč, šel za tím mužem do domu nevěstícho a probodl oba dva spolu, muže totiž i ženu, v místech rodicelých, a zbito tu lidu čtyrmešcítma tisíciv.³²⁴

^{125b} Pro ten a takový hřích neodpusťil Pán Buoh ani Samsónovi silnému, ježto jeho narození od anjela Božího bylo zvěstováno, kterýž svou silou dovodil mnoho divného a Duch Boží často sstupoval na něho. A když se přichytil nevěstek, s nimi smilnil, potom se s nějakou Dalidou spojil, Pán Bůh ho hned opustil a na něj to dopustil, | že ho ta nevěstka oklamala, v ruce nepřítelům vydala, takže o dary Boží přišel, sílu potratil, zraku pozbyl a naposledy pak zahynul.³²⁵

Oni Gabraonytší, kteří nějakému levitovi ženu smilstvem umrtvili, jakž vejše toho dotknuto, on ji rozsekal na dvanácte kusův a rozeslal ji po dvanácteru pokolení a všickni Izrahelští bojovali proti pokolení Benjaminovu pro hřích ženy. A všech synův Benjaminových zbito, onde i onde, pětmešcítma tisícův mužův valečných k boji nejhotovějších.³²⁶ A toliko kteří utěčením životy své zachovali a skryli se, šest set ze všeho pokolení bylo jich zůstalo. A nadto v městech, městechách, kteráž byla Benjaminova, cožkoli bylo od člověka až do hovada nalezeno, všecko pomordováno a prudkým ohněm spáleno.

^{126a} Synové kněze Heli, Ofry a Fines, že jsou nepravosti páchali a oběvali s ženami, které ostrhali | u dveří stanku Božího, oba dva od Filišynských zbiti jsou³²⁷ a otec jejich, že je mdlé a slabé z takových nešlechtností trestal, slyše o nich takovou novinu, a k tomu že archa Boží vzata jest, upadl s stolicí znak, zlomil hlavu a umřel.³²⁸

David král zdaž jest pokuty a trestání od Pána Boha ušel, když zcizoložil s Bersabe, manželkou Uriášovou?³²⁹ Neb ač se statečně a srděčně takového hříchu kál, avšak za to dosti kyse- lých tnek okusil a od Boha pomstu vzal.³³⁰ Děťátko, kteréž mu porodila Bersabe, někdy žena Uriášova, za něž se snažně Pánu Bohu modlil, posíl se, na zemi ležel, umřelo mu.³³¹ Amnon, syn jeho, násilí učinil Thamar, sestře své, Absolon ho zabil a sám utekl pryč do Gessur.³³² A smiřiv se zase s otcem

svým, Istivé chtějí ho připraviti o jeho království, zprotvil se mu, takže otec před synem utíkat musel.³³³ Potom pak Semel, jeden jeho poddáný, zlořečil mu a kamením hazel na něho. Absolon také před vším lidem izrahelským poškrtnil ženin Davida, otce svého. A tak ani otec, ani syn pokuty neušel, neb k velké žalosti otce, když se vojska Davidova i Absolonova v lese k boji v hromadu sešla, Absolon uvázl na dubu za vlasý a třmi kopími prohnán. A David kvílil Absolona, syna svého, a velice naříkal pro smrt jeho.³³⁴

Zalilž i syna Davidového, Šalomúnna nejmudřejšího, ženy neodvratily od Pána Boha všemohoucho, s nimiž se spojil náramným milováním a měl sedm set manželek a tři sta ženin.³³⁵ A teprvá v starosti nakáženo srdce jeho skrze ženy; že následoval bohův cizích, a nebylo srdce jeho dokonale s Pánem Bohem. Protož rozhněval na sebe Pána Boha, kterýž roztrhl, rozdělil království jeho a dal je jeho služebníkům Jeroboamovi, jediné toliko částky zanechal synu jeho Robamovi, a to | ještě učinil pro Davida, otce jeho, a pro město svatě Jeruzalém, kteréž Pán Bůh sobě vyvolil pro čest, chválu jména svého svatého.

^{127a} Jest jiných v Zakoně Božím množství příkladův, kterážto nám v jistotě ukazují, že Pán Buoh vždycky horlivě mstil, trestal, pokutoval smilňky, tuřany, sodomáře, cizoložníky etc. Rozličné neřesti, těžkosti, rány na ně dopouštěti a tudý bůžnost lidskou zkracovati ráčil. Jakož do dnešního dne jináč nesmejším, že na nás na všecky a na veškere svět Pán Bůh všemohúcí pro nic jiného takových mnohých zlych věcí, zármutků, protivensství, hladu, moru, nemoci, chudoby, nepřátel, válek, neřesti etc. dopouštěti neráčí, jediné pro ten hřích a nepravost smilstva hanebného, tuřanství ohyzdného a zvláště pak sodomáštří proklatého. Neb to jest to ten hrozný hřích, pro něž Pán Bůh na veškere svět se hněvati a proň | příkře častokráté mnohé a znamenité lidi trestati a hrozně i zářačně pokutovati ráčil a treste až posavád. Jakož se čte v englické kronice,³³⁶ že za času Saule, krále izrahelského, v Věšči Britanii aneb englické zemi byl nějaký smilný král, kte-

ryž opustiv vlastní manželku svou, sodomským hříchem se poskvřňoval. Teda jednoho dne, když jel na lov, dopustilí naňho Pán Bůh, že množství vlků vzteklych kdes se tu vzalí, kteří se do něho uprkem dali a velmi bídně a žalostivě na drobné kusy ho roztrhali a sem i tam poriznu rozvláčeli.

Jednoho času v městě *Neapolis* ve Vlaších, když se země-třesení stalo, všecko množství téhož města lidu ruce za hlavu zakládali, plakali a hlasy svými žalostivě volali, říkouce: *Propter peccatum sodomiae ista patimur*. Pro hřích smilstva sodomského toto trpíme.

^{128a} V krajině, kteráž slove *Apulia*, nějaký sodomář po stkvost-né velčeři s mládencečkem svým do lože šel, maje lampu aneb světlo noční v komoře. A hle, o půlnoci velké množství krkavců černých do té komory vletělo a naňho se obořilo, ačkoli se jim dosti statečně hájil, avšak se neobráníl. Neb mu oči z jeho hlavy vyklivali a tu těla jeho mrtvého a nahého zanechali a s duší se do pekla brali. Na ráno ten mládenček, jsa všecken předěšený, co se koli tu zběhlo, všecko pořád lidem oznamoval a oči také jeho, které byly v té komoře poružnu rozmetané, jim ukazoval. Když ho pak k pohřbu nésti a pochováti chtěli, teda tělo jeho přede všemi lidmi okamžení jako sníh před sluncem se rozpustilo a v talov se předivně obrátilo.

^{128b} Jiný také smilný mládenec když umřel, byli povoláni dva kněží, aby podle toho mrtvého těla bděli a žaltář zpívali. Teda okolo druhé hodiny na noc, uzavírané majíc všudy komory dvěře, | zpívají začínali, i ukázal se mezi nimi nějaký hrubý černý pes. Divíce se tomu, kde se jest tu vzal, ven ho z toho pokoje vyhnali a tím bedlivěji dvěře uzavírali a znovu opět žaltář zpívali. A hle, ten pes opět se jim ukázal. I ulekše se, znovu ho vyhnali a s velikou opět pilností dvěře uzavírali. Ale hned kdes se tu vzal, jakýs jiný, ještě hroznější pes, kterýž na toho umrlce rychle vskočil, tělo jeho hltavě žral, hrozně nim třásl a ostatek odtud pryč odnesl. Oni hrůzou a strachem zoufčkali a Boží dopuštění tu býti poznali.

V Římě byla jedna velmi krásná, ale chlupná žena a vši nečistoty plná, a ta blízce se k smrti, zpovídáti se svých hříchů ne-

chtěla. Protož dva dni před smrti její dům ten, v kterémž bydlela, plný dčblů byl. Počal se ten dům třásti, hýbatu a sem i tam vylkati, bylo v něm řvání, štekání a veliký hřmot a hluk slyšeti, takže všickni | ven z toho domu museli utéci. Po dvou dnech jeden duchovní a pobožný člověk sám druhý do toho domu vešel, kterýž se vylkal nic jináč než jako teď lodí na vodě, a nalezi tu bídnou ženu mrtvou, mrzutě na způsob míče sklícenou a jako v klubko svinutou. Nos její byl do nečistoty vlastní vstrčen, hnáty zpátkem vyvráceny, ruce zatočeny, takže jako nějaká přišera tělo její tu bylo spatřino a k vejstraze mnohým okazováno.

Až dosavad jsem připomínal, jakž nejkratěji býti mohlo, kterak Pán Buoh smilstva, cizoložstva a jiného hanebného ruffanstva a sodomářství nikdá bez pomsty a pokuty těžké necháváti neráčil, nýbrž hrozně je trestati a ty hříchy míti v velké nenávisti, jakž se divy a zázraky některými to ukázalo. Již pak tuto měl bych a mohl bych i jinými mnohými historiiemi toho dověsti, kterak staří a zvláště vrchnost, jakožto nástroj na místě | Božím, smilstvo, cizoložstvo zůřivě trestali, ale však poněvadž v knize o správcích světských s velikou pilností a bedlivostí mnohé o tom pravdivé historie věrně jsou popsány, k té knize čtenáře odsílám.³⁷ Nicméně některých teď krátčce doknu. Mladé hrabě nějaké a bohaté na lov jedá, když na louce jednoho chudého sedláčka dcera trávnu žala, on jí násilí učinil. Teda kníže Karel Burgundský usoudil to, že ji nejprv za manželku musil vzíti a z kurevství ji vyvésti a očistiti, a potom mu teprva rozkázal mečem hlavu sítí.

Kníže ferrarské tím způsobem jednomu hejtmanu svému učinil a dal ho oběsiti, protože s cizí manželkou svou vůli měl, podvedv jí, a ona že manželu svému, který pro nějaký morđ u vězení seděl, bude moci tudy z těžkosti a z toho vězení pomoci, jestliže mu těla svého k vykonání smilné žádosti propůjčí. | Potom pak, když s ní svou vůli vykonal a k tomu dvě sté zlatých vzal, dal mu přede hlavu sítí. A ta nebohá žena všeho toho knížeji pánu svému skrze suplikací potoužila a míche-

^{130a}

hož nezatajila. A tak tudy téměř hejtmanu takovou nevěru a nepravost na jeho hlavu přivedla, že jest oběšen.

Onen *Zeleucus* nařídil, kdo by se cizoložstva dopustil, aby mu obě oči vyloupeny byly. A když syn jeho vlastní toho se nejprve dočínal a jedné vdově dcerku porušil, teda aby se ním žádný nevymlouval a práva toho, které sám nařídil, aby nerušil, tu milost synu svému na přimluvu knížat učinil, že dal sobě jedno oko vyloupiti a synu svému druhé. V těchž knihách o správách světských při závěrku, mezi jinými rozličnými cizoložstva pokutami i toto se klade a připomíná,³³⁸ kterak v Tenedu i muže i ženu pro cizoložstvo mečem stínali. V Pisidě cizoložníky na osla vsadíce po městě k divadlu a k velikému posměchu vodili. A kdož pannu obtěžkal, tomu že po samý Kyrie, eleison všechno pryč umetli. Jakož (prej) nějaký *Bibiennus* popadv jednoho cizoložníka u své ženy, tou měrou s ním zašel, čím hřešil a čím se těšil, že mu to všechno ukrojil. V Němcích také cizoložníky mečem trestali, cizoložníce zahrabávali, vypovíдали aneb do kláštera je hnali. Ale u nás v Čechách milostivěji, které se ženy neb děvčáky nechovají, když jen dítek nemordují, teda jim jako za obyčejný randy dávají, březovými vrchovišti od města je vyprovázeli a někdy i na cestu buštěhradskýho rázu groš, totiž cejch neb dva jim přidávají. Ač se jim i tak pro tu nepravost hrozně dere kůže, avšak se tomu ještě sotva tak odolati může.

Město Troja velmi slavné, nadmíru bohaté, není věc neznáma. I kterak jest pro cizoložstvo z gruntu vyvráceno a zkaženo. A kolik mnoho tisíciv lidu, slavných králů, osvícených knížat, udatných reků pro jednu vohyzdu, či jsem měl říci pro jednu krásnou ženu Helenu, zmordováno a pobito. Jakož téhož města na oželení tito veršové jsou složeni:³³⁹

*Vae tibi, Troia, peris, iam non mihi, Troia, videtis,
iam iam bobus eris pascua, lustra feris.
Causa rei talis, meretrix fuit exitialis,
foemina fatalis, foemina foeta malis.
Padlas, Troja, béda tobě,
již nejsi podobná k sobě.*

148

Již tu bude pastvu mítí
dobryek a zvěř se krýtí.
Přičína, proč jsi zkažená,
kurva jedna, zhubcí žena,
žena nešťastná osudem
toho hle zlého původem.

Při dobývání pak téhož města Troje, když král Agamemnon s jinými Řeky a knížaty mnoho let válku vedl, teda manželka jeho | *Clytemnestra*, v nebytí a v nepřítomnosti jeho doma, vystoupila mu z věrnosti manželské a s nějakým *Aegistem* dosti lehkého rodu se sezámila a s ním cizoložila, takže i mezi sebou plod měli a jednu dceru jmenem *Erigonu* zplodili. Po dobytí pak a zkažení města Troja král Agamemnon z té vojny šťastně a ve zdraví do svého království se zase navrátil. Ale hned první noci manželka jeho s tím svým souložníkem a cizoložníkem *Aegistem* jednala, že ho zrádně na ližku jeho, kdež odpočívá, zamordoval. A pohřbivše ho, málo po kolikás dnech *Clytemnestra Aegista* za manžela sobě pojala a království svého králem a pánem ho učinila. Měl pak Agamemnon s touž manželkou svou jednoho syna jmenem *Oresta*, kterýž ještě ten čas let dospělých neměl. A toho král *Talcebinus*, příbuzný jeho, obávil se, aby ho *Aegistas* okladně o hrdlo nepřipravil, tajně vzal, v svou | ochranu přijal a potom ho k *Idumeneovi*, králi kretenskému, spolukrevinmu příteli, odeslal. Protož *Orestech*, když dorostl a ve dvaceti čtyřech letech byl, od krále *Idumenea* s velikou slávou a poutivostí na rytitství pasován. Po vykonání toho žádal uctivě krále *Idumenea*, poněvadž čas i věk k tomu již táhne a slouží, aby ho do vlasti jeho propustil i také lidem svým pomoc mu učinil, tak aby království a dědictví svého dosáhnouti a hanebného cizoložstva své matky a zvlášt mordu otce svého milého pomstít mohl. Jemužto on rád v takové jeho slušné žádosti a potřebě povolil a veliké množství válečného lidu, statečných jonaků, zkušných vojáků, do jeho vlasti s ním vypravil. K čemuž se také přičinil král *Forensis* s svým lidem, že jsou velmi brzy k městu *Mecenas*

149

přitáhli a je velikou mocí a sílou oblehli. Vzal pak Orestes od bohův takovou odpočívku, aby bezpečně proti Aegistovi se vypravil, že se mu vítězství půjčuje, však na ten způsob a konec věc bohům příjemnou aby učinil a nad matkou svý on sám vlastním svýma rukama hodnou aby vykonal pomstu. Teda *Glytemnestra* v téměř městě byla obležená, ale *Aegista* tam nebylo. Neb pro retuňk města a obhajení sebe a svého království hledal pomoci, kterak by mohl nepřátelům svým se opřít, je zahnat a přemoci. Orestes pak dal na něj všudy osaditi a po něm špel míti, kterou by se koli cestou navracoval, aby ho hned jali a svázaného a živého mu dodali. Zatím pak k témuž městu dal ve dne i v noci šturmovati, takže měšťané takové síle odepřítí nemohouce, patnáctý den svého obležení přestali odpírati a město od vojska Orestova vzato. I všed Orestes do města s velkou sílou lidu svého, osadili stráž všudy na branách, aby žádný z města ujíti ani do města vjíti nemohl, a sám rychle k královskému někdy otce svého mlého pálcu pospíši a tu tehdáž *Glytemnestru*, matku svou nešťastnou, kterouž v veliké nenávisti měl, našel a hned ji jíti a do bezpečného vězení vsaditi rozkázal, i všechny ty puntovníky, kteří krále, pána svého Agamenona, otce Orestova, zamordovali usilovali, povolovali aneb toho odboje a zprohnutí původové byli. Toho také dne, když *Aegistus* k retování města pospíchal, s lidem svým upadl a přišel v ruce těm, kteří na něj očekávali. I obořivše se na něj a přemohše ho i s lidem jeho, všechny pomordovali. *Aegista* jali a svazavše mu ruce opak před Oresta ho přivedli.

Na druhý den rozkázal *Glytemnestru*, matku svou, do naha svléci, ruce jí svázati a tak nahou čistova nití před sebe přivěsiti, proti níž Orestes s nahým mečem s horlivostí hned zchopil se a polvstal a prsy její vlastním rukama jí utězal a mečem svým ji roubal, ukrutně zranil, až ji tu hned na tom místě zabíj. Potom pak tak mrtvou a nahou za město po zemi vyvlícti, psům a ptákům k snědení ji zanechatí rozkázal. Protož tak dlouho tam nepohřbená zůstala, dokudž psi a ptáci všeho těla jejího neroznesli a nesnědli a kromě samých kostí nic tu ji-

ného nenechali a nezůstavili. *Aegista* pak také nahého kázal všudy po všem městě koňmi smejkati a potom na šibenici ho oběsiti.

Tuto žalostivou a hroznou historii proto jsem chtěl tuto připomenouti, aby všem známo bylo, kterak to ohavné smilstvo a cizoložstvo ani za pohánív nikdá bez hrozného pomsty a těžké pokuty nebyvalo, ale vždycky svou hodnou pokutu s sebou neslo. Jakož opět i kterak manžel manželku svou za pronevěření a vystoupení z manželstva trestal, teď jinou historii a příklad položím: ¹³⁴⁰

Byl nějaký kníže, kterýž měl největší rozkoš v provozování myslivosti. I přihodilo se jednou, když na lovu byl, náhodou nějaký kupec touž cestou za nim jel. A vidá, že to kníže jest krásné, osobné, drahými šaty oděné, pomyslil v srdci svém: Ó můj milý Bože, jak jest tobě tento člověk mnoho dlužen. Nebo hle vidím, jest krásný, udaný, spanlý a všecken libezný a nadto všickni služebníci jeho poctivým rouchem oděni. To myslé sám v sobě, přitočil se k jednomu služebníku knížecímu a řekl mu: Nejmiljší, prosím vás, povězte mi, kdo jest pán váš? Odpověděl ten služebník: Pán muoj jest pán mnohých zemí, možný, bohatý velmi i na zlatě, sířbře a má hojnost čeledi. Dí kupec: Och jak velmi mnoho pán váš, pověděti mohu, za takové dary povinen Pánu Bohu, nebo krásný jest a rozumím, že i moudrý jest a vznešený mezi všemi, jako jsem snad jakživ kdy kterého člověka viděl na zemi. Slyše to ten služebník, nemeškal těch všech slov tajně a pošepto knížeti, pánu svému, donesiti, a kterak kupec o něm vysoce smejšl, oznámiti. Že se pak k hodině večerní nachylovalo, kníže se domu navrátili máje, žádal toho kupce, aby s ním k němu jel a u něho přes tu noc pozůstal. I nasměje kupec slušné knížeci žádosti oslyšeti, učinil tak a s knížetem do města jel. Když pak na zámek knížecí přijeli, spářil tu teprva kupce tak mnoho bohatství, statku, zboží a jiných věcí drahých, k tomu pěkných pokojů zlatem malovaných, že se tomu dosti nadiviti nemohl. A když hodina večere byla, kníže toho kupce vedle své manželky za stolem posadil. Kupce

vidá kněžnu velmi pěknou, krásnou a nadmíru ozdobnou, opět na srdci svém pomysli a sám v sobě řekl: Můj milý Bože, toto kniže vídím, že všeho dobrého dosti | má, tuším, nač jen pomyslí a čeho srdce jeho žádá, ženu má pěknou, dcery krásné, syny spanilé, mnohou a správnou čeládku a sumou všeho bez nedostatku. Vtom přinešeno jídlo, pokrmové oupravní a v lebce jednoho umrlce, což bylo pokrmův, ti byli před kněžnu a před něho předloženi, jiným pak služebníkům na mísách stříbrných jídlo se nosilo a posluhováno bylo. Teda kupce užřev hlavu umrlčí před sebou, pohnula se střeva v něm, byl již jiné myslí a takto řekl v srdci svém: Běda mně, jakouž mi to dávají stravu, bojím se, že já zde dnes ztratím svou hlavu. Kněžna ho pak, jak mohla, vždy těšila. Po věceři pak veden do komory poctivé a tam měl lože pěkně ustlané, drahými kortynami obestřené, a v témž pokoji stála a rozsvícená byla světila veliká. Vešedv pak na lože, služebníci po něm dveře dobře uzavírali a kupce samotného tam nechali. | | pohleděv do kouta, kdez světlo stálo, užíel dva člověky mrtvé za ramena tu viseti, z čehož bázeň nenesitědlná ho pojdala tak velmi, že nemohl tu celou noc usnouti a spáti, obávaje se, že podlé těch viselců do rána bude viseti. Když pak nazejtří bylo, kniže rozkázal kupce před sebe povolati a přivesti, řka k němu: Nejmilější, medle pověz, kterak se tobě u mé lhbí. Di kupce: Milostivý kniže, všecky věci dobře by se mi líbily, kromě toho, že se mi v hlavě umrlčí jídlo dávvalo a posluhovalo. Nemožu vypraviti, jakou jsem velikou z toho oškřivost měl a nakráčce nic jsem jisti nemohl. Též také na loži svém se položiv, dva mládence visící v koutě komory jsem viděl, z čehož mne strach obklíčil tak velmi, že jsem všecko spaní potratil. A protož pro lásku Boží prosím, ráčte mi jen toho dopustiti odsud ve zdraví odjiti.

^{136a} | di kniže: Nejmilější, jakožs viděl manželku mou | dosti krásnou a před ní hlavu umrlčí s pokrmny postavenou, přičina toho jest tato. Ten zajisté, či ta hlava byla, byl nějaký vejvoda urozený a vznešený, kterýž mé manželky k smilstvu požádal, nestydáté na ni pohleděv, a já jsem postihl je spolu hřešiti

a hanebně cizoložiti. | popadv meč svůj, učinil jsem nad nim tu pomstu a stal jsem z něho hlava. A protož na znamení stydlivosti a pokuty mé ženě na každý den tu hlavu okazuji, před ní ji kladu a s pokrmny postavuji, aby sobě k paměti přivedla hřích svůj, kterého se dopustila, a tím jsouci napomenuta, podružě takového hanebného skutku nečinila a cizoložstva se varovala. Že pak toho mrtvého vejvody syn zabíl bez viny ty dva mládence, které jsi v té komoře viděl viseti, protož já na každý den těla jich navštěvuji a tím sebe vzbuzuji, abych horlivější byl té jejich nevinné krve pomstiti. Když pak sobě sám | cizoložstvo manželky mé a smrt těch nevinných mládenčův k paměti přivozuji, pozapomínám štěstí svého a všeho veselí mého a radosti tím sobě jako pouskrovňuji a hned nakráčce tof pověditi mohu, že nijakž vesel býti nemohu. Protož, nejmilější, odejdi v pokoji a od tyž chvíle život žádného člověka po povrchním způsobu nesud, dokavážd plnějí, zdáti by ho také co jiného hnětlo, tobě známo a zjevno nebude. Kupce požehnav knižete, po svém handli a kupectví se obrátil, isa vděčen, že odtud pěkně a ve zdraví vyšel a že jen hlavy své neztratil. Dále chci i tento příklad sem položiti, kterak cizoložstva ani ta nerozumná hovařda a hltá zřev nechce neb nemůže trpěti, o tom dám tento příklad.³⁴¹ Byl nějaký král, ten v své oboře pod zámkem měl tvastlvičí a levharta, kterážto zvířata velmi velice miloval a časťokrátě po nich, co kdy dělají, patřil. | Jednoho pak času, když lev přítomný nebyl a po lovu svém šel, lvice s levhartem se pojímala a cizoložila. Aby pak lev smradu a prku toho nečítal a při ní cizoložstva neznamenal, měla lvice obyčej, že se vždycky v jakés studánce, kteráž tu blízko od královského hradu byla, umyla. Král pak to často, co lvice činí, vídaje, jednou když s levhartem se pojímala, aby se nemožla umyti, rozkázal tu studánku přikryti. A vtom lev přiběhl, smrad cizoložstva ucítil, hněval se a řval a jako nějaký soudec, když někdo jest ortelován, zúřivě se měl a lvici přede všemi na kusy roztrhal. Tento příklad může duchovně rozumín býti, a to takto: Král jest Buoh, otec nebeský, lev ten Pán náš Ježíš

Kristus (totižto lev z pokolení Juda), Ivice jest duše jednohokazdého člověka, levharti dáběl jest. Která duše skrze hríchy s nim zczoloží, k té studnici, totiž k svatě zpovědi, | když běží, bývá očištěna a zachována. Ale když již přestane se očišťovati a zpovídati, pomsty Kristovy neuchází, na zahynutí věčné přichází, kteréhož nás Pán Báh pro své milosrdenství uchovati rač. A protož, ó nejmilejší bratři, tovaryši, přátelé a sousedé, ano všickni věrní křesťané a zvlášti mlí mládenci, utíkajte toho zlořečeného hríchu smilstva a cizoložstva příkladem onoho šlechtemého mládence Jozefa, kterýžto než by se s svou paní cizoložstva dopustil, raději dal se žalářovati a chtěl mnoho zlého trpět a podstoupiti.³⁴² A Pán Buoň mu ze všeho (kterýž svých nikdá neopouští) ráčil pomoci a slavného na této zemi ho učiniti a v nebi pak ráčí ho věčně oslaviti. Ženy také a poctivé panny, máte utěšený příklad na oně ženě svatě Zuzaně, kterážto také chtěla raději umřítí, lehkost a hanbu před lidmi trpětí nežli se před Pánem Bohem svým | hríchu a takové nešlechtemosti dopustiti.³⁴³ Máme také ještě i jiné příklady svatě zdržlivosti na svatém Benediktu a svatém Franišku, kteřížto aby pokušení těla přemoci mohli, v trní, v bodláci až do krve se váleli, a tím smilného ducha od sebe zapuzovali. O Lucretii pak římské a o jiných těch příkladi, poněvadž vůbec známi jsou, chtě, dobrovolně jsem pomínl. Ale o Scipionovi, knížeti římském, tuto mlčeti a toho ještě slušně zatajiti nemohu,³⁴⁴ kterak on, když byl v sedmescítima letech stáří, přemohl Kartaginské a nad Afrikou vítězství obdržel, pročež i *Africanus* nazván jest. Mezi pak jinými vězni byla mu přivedená jedna velmi krásná a urozená panna, kteroužto kdyby byl chtěl, mohl ji ponížiti a s ní kratochvíle poměti a pohrati, vědělé onoho příslaví:³⁴⁵ *Optimus est ludus ludere cum virgine nudus.* |

^{138b} Česky nechci toho vykládati, aby někteří mládenci aneb panny nenaučili se tak spolu pohrávati. Ta pak panna byla zasnoubená a za manželku zamluvená jednomu urozenému mláďenci a měla se zaň vdávati. Teda *Scipio*, povolav k sobě té

panny rodičů i ženicha, bez porušení jim ji propustil, a což jsou mu zláta za vyplacení její dávali, to k věnu jejímů přidat a všecko jim zas navrátil. Takovou zdržlivost cizí národové když při něm shledali, dobrovolně římskému panování se poddávali. Nadto my pak více pro tu vlast svrchní nebeskou máme zdržliví býti, abychom mohli ne římského panování, ale nebeského kralování s svatými Božími v nebeském království dojíti. Amen. |

skoro od žánru jsem za to nepoznal a za své dedykaci, tak jest již veliká nevděčnost k věcem pobožným lidská, ani téměř kocourovi nohavíc bych nezjednal. A kdyby pomoci a nákladu impressorského impressora mého pana a přítele milého nebylo, již bych dávno od takové své práce přestal. A třebaš necht toho zkusi, kdo chťi, kromě dobré pověsti a památky budoucí od dobrych dobrého jména, za to sobě málo co jiného koupí.⁶⁰

„Jako i já ten jsem sám, kdyby mne byli z mádi rodičové a učitelové moji lépe trestali, vůle mi nedali, byli by ze mne něco lepšího, než jsem neníčky, udělali.“⁶¹

„SLOVA LETÍ Z UST, MIMO UŠI ŠUST. PÍSMO PAK PSANÉ VĚČNĚ ZŮSTANE...“

Kupidova stěla a Dělnický řápek nejsou originálním uměleckým dílem v moderním slova smyslu: Lomnický po vzoru středověkých autorit i soudobých spisovatelů mravněvyhovně prózy převážně kompiluje a adaptuje.

Originalitu naopak musíme hledat ve výběru a zpracování zvolené látky a výsledném tvaru, postaveném na vyváženém poměru exemplů a mravněvyhovných a náboženských autorských komentářů i didaktické a zábavné složky, vkládání veršovaných pasáží, orientaci na světské prostředí a postavy, funkčním užívání slov z různých vrstev národního jazyka. Lomnický jako by předznamenal tematicky, funkčně i kompozičně normalizovaný žánr tištěného kázání, který se v 17. a zejména 18. století stane dominantním žánrem celé české prózy.⁶² Ostatně pobělohorská literatura Lomnického akceptovala — ať už v rámci homiletiky, nebo knížek lidového čtení.⁶³ (A rané obrození jeho texty zbavovalo jazykové expresivity podobně jako texty barokní.⁶⁴)

Zda a jak vstoupí Lomnický do kontextu literatury na sklonku tisíciletí, je na čtenáři.

¹ Z básně, kterou Jan Neruda publikoval r. 1858 v almanachu Máj. Citováno podle: Jan Neruda, *Básně I*, Praha 1951, s. 119.

² Josef Svátek: Šimon Lomnický z Budče, jeho věk a literární působení. ČČM 1860, s. 336–363.

³ Šimon Lomnický z Budče, Kupidova stěla. Ed. Antonín Dolenský, Praha 1921. (Editor však vydal text jazykově nesystematicky modernizovaný, navíc některá místa četl chybně a některá dokonce vypustil.)

⁴ Emil Pražák, Šimon Procheus Lomnický a otázka jeho zjevu. Rkp. 1950.

⁵ Emil Pražák, O mravně výchovné próze Šimona Lomnického. Příspěvky k dějinám starší české literatury, Praha 1958, s. 205–213; Emil Pražák, Je Šimon Lomnický autorem hanopisu Ekekuce z roku 1621? *Listy filologické* 1957, s. 104–106; Emil Pražák, Šimon Lomnický z Budče. *Lexikon české literatury 2/II*, Praha 1993, s. 1214–1216.

⁶ Petr Voít, Šimon Lomnický z Budče a exempla v kontextu jeho mravněvyhovně prózy. Praha 1991.

⁷ Anežka Vidmanová-Schmidtová, Burelvyvoj životy starých filozofů a jejich české překlady. Praha 1962, s. 82–97. (Autorka zkoumá na textu konkrétního titulu Lomnického jako překladatele.)

⁸ Miliuše Frolková, Šimon Lomnický z Budče. *Jihočeský sborník histořický* 1963, č. 3–4, s. 97–109. (Autorka shrnuje základní fakta z Lomnického života a přikládá bibliografický soupis jeho děl.)

⁹ Milian Kopecký, Vývoj a smysl humanistické dramatiky. *České humanistické drama*, Praha 1986, s. 7–24. (Vedle studie přináší kniha také edici Lomnického Komedie aneb Hry kratičké — s. 171–196.) Dramatické tvorbě Šimona Lomnického se věnovala také Jitka Brabcová, Několik poznámek k dramatické tvorbě Šimona Lomnického z Budče. *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity: Řada hudebněvědná*, Brno 1982, č. 17, s. 61–72.

¹⁰ Alexandr Stich se v rukopisné studii věnuje motivickému rozboru Kupidovy stěly.

¹¹ Např. Milian Kopecký ve vysokoškolských skriptech (Milian Kopecký, Jiří Hošna, *Přehled dějin starší české literatury II*, Praha 1989, s. 79) mylně označuje Lomnického prozaičský překlad Burelvyova Filozofského života za veršovaný, ačkoli je starý tisk běžně dostupný a dokonce zpracovaný Anežkou Vidmanovou v odborné stati (Vidmanová-Schmidtová 1962, s. 82–97).

¹² Josef Vašíčka, *České literární baroko*, Praha 1938; Vilém Bitnar, *Zrození barokového básníka*, Praha 1940.

¹³ Voít 1991, s. 81–84.

¹⁴ Václav Černý, *Až do předstílně nebes*. Praha 1996, s. 268. Černý píše, že Lomnický je „nebarokní svou tvůrčí povahou“, že spolu s Dačickým jsou „typičtí veršotepci vítě renesančně humanistické tradice věku

předchozího") Alexandr Stich vidí v doslovu naopak Lomnického jako „jev pro nastupující baroko tak podstatný“ (s. 426-427).

¹⁵ Podrobnější biografické údaje o Lomnickém: Pražák 1950; Pražák 1993; Froliková 1963; Rukověť humanistického básnictví III, Praha 1969, s. 208.

¹⁶ František Mareš, Šimon Lomnický z Budče v archivu Treboňském. ČČM 1908, s. 265-271.

¹⁷ Anna Kubliková, Epizoda ze života Šimona Lomnického z Budče. Výběr z prací členů historického klubu v Českých Budějovicích 1990, s. 51-53.

¹⁸ Erb je reprodukován v naší edici v úvodu Dětského řádku. Citováno podle: Froliková 1963, s. 101.

¹⁹ Rukověť humanistického básnictví III, Praha 1969, s. 208.

²⁰ Pražák 1957; Froliková 1963, s. 106, pozn. 36.

²¹ Jaroslav Vlček, Dějiny české literatury. Praha 1940, s. 565-568.

²² Jan Herben, Národní hrdina český. Čas 1907, č. 211, s. 2-3.

²³ Pražák 1950.

²⁴ Vlček 1940, s. 567.

²⁵ Sloveso se v jeho okolí vžil. Václav Brezan, rožmberský archivář a knihovník, napsal r. 1600: „Šimon Lomnický z Budče také svými bystřými dvorskými verši při téže svatbě zasmínil a pány hosty (...) obveselil.“ (Jaroslav Pánek, Životy posledních Rožmberků. Praha 1985, s. 552. Citováno podle Kubliková 1990, s. 53, pozn. 1.)

²⁶ Vlček 1940, s. 566. Seriózně se Lomnického tvorbě dedikační věnoval Petr Voit (Prolog a epilogy v díle Šimona Lomnického z Budče. Česká bibliografie 1988, s. 112-147). Zajímavé jsou také dopisy, které psal Lomnický soběšlavským konšejlům v r. 1580 a 1612 (J. V. Rozum, Dva listy Šimona Lomnického z Budče. Lumír 1854, s. 855-856).

²⁷ Dětský řápek, s. 388.

²⁸ Zdenka Tichá, Cesta starší české literatury. Praha 1985, s. 222.

²⁹ Citováno podle: Tichá 1985, s. 222-223.

³⁰ Pražák 1993, s. 1215. Jak upozorňuje Froliková 1963, s. 99, pozn. 8, kancionál má i regionální význam, neboť obsahuje písně věnované významným jihočeským osobám a městům.

³¹ Vychází — a to hned dvakrát — i v době pobělohorské: 1642 a 1669.

³² 1. vyd. 1586. 2. přeprac. vyd. 1597. 3. přeprac. vyd. 1794 (Křátké naučení mladému hospodáři..., ed. V. M. Kramerius). Více viz Petr Voit, Instrukci hospodáři mladému Šimona Lomnického z Budče. Miscellanea oddělení rukopisů a vzácných tisků SK ČSR 4/1, Praha 1987, s. 5-32.

³³ Českých výbor vycházející z Petrarkova spisu De remedii utriusque fortunae vyšel v Plzni 1529 a dočkal se dvou vydání v 16. století a dalších v letech 1786, 1844 a 1982.

³⁴ Kupidova střela, s. 27.

³⁵ Zřejmě 1595 (1617), známa však pouze z opisu z r. 1707. Edice: Kopecký 1986, s. 171-197. M. Kopecký též upozornil na její vazbu ke starší literární produkci (na jedné straně k předhusitské Hře veselé Magdaleny, na druhé k Hájkově kronice, z níž si Lomnický půjčuje jména čtyř záporných postav — Hněvsy, Štvyry, Kumana a Tumanaj). Na okraj upozorňujeme na scény ochutnávání piva a posuzování jeho kvality, které mohou přímo reflektovat Lomnického zkušenosti ať už jako správce pivovaru, nebo majitele zájezdního hostince.

³⁶ Pád světa (1587) je znám pouze zprostředkovaně, dosud nebyl objeven žádný exemplář. Celý cyklus monograficky zpracoval a včetně do kontextu dobové literatury a jejího žánrové struktury Petr Voit (Voit 1991).

³⁷ Dětský řápek, s. 339.

³⁸ Frantova práva a další dobové satiry byly nově vydány např. ve svazku Frantové a grobláni. Ed. Jaroslav Kolář. Praha 1959 a Frantova práva a jiné kratochvíle. Ed. Jaroslav Kolář, 1977.

³⁹ Kupidova střela, s. 139.

⁴⁰ Vysvětlivky KS č. 140, 337, 338.

⁴¹ Vysvětlivky KS č. 364. (Dobrenského knížka se věnuje podobně jako Kupidova střela smilstvu a cizoložstvu a má i podobné vnitřní členění: 1. Chvála a důstojnost manželského stavu. 2. Mrzkosti a těžkosti cizoložstva. 3. Příčiny cizoložstva. 4. Obrana manželů proti pokušení.)

⁴² Vysvětlivky ke KS č. 193, 501, 508, DR č. 226, 227.

⁴³ Vysvětlivky KS č. 70.

⁴⁴ Voit 1991, s. 77.

⁴⁵ Další prameny exemplů Kupidovy střely a Dětského řádku viz Vysvětlivky.

⁴⁶ Kupidova střela, s. 159-160; Olomoucké povídky. Ed. Eduard Petru, Praha 1957, č. 35.

⁴⁷ Pražák 1958, s. 210 — tam také ukázka latinského textu a jeho českého překladu; Voit 1991, s. 15. (Neplatí to však pro drobné latinské citáty, které Lomnický důsledně překládá ve verších a často značně volně.)

⁴⁸ Kupidova střela, s. 59-60.

⁴⁹ Voit 1991, s. 94-128.

⁵⁰ Pí. Jiří Pavlík, Praha 2000, s. 90.

⁵¹ Podobně se podařilo lokalizovat ještě další exemplá — viz Vysvětlivky KS č. 105, 107, 349, 418, 458, 459.

⁵² Kupidova střela, s. 29-30; Dětský řápek, s. 240-242.

⁵³ Kupidova střela, s. 42-52.

⁵⁴ Kupidova střela, s. 112.

⁵⁵ Dětský řápek, s. 274.

⁵⁶ Kupidova střela, s. 148.

⁵⁷ Dětský řápek, s. 367-368.

OBSAH

- ⁵⁸ Kupidova střela, s. 202.
⁵⁹ Děťinský řápek, s. 361.
⁶⁰ Děťinský řápek, s. 360-361.
⁶¹ Děťinský řápek, s. 319.
⁶² S některými postilografy — např. Damascenem Markem (Trojí chléb nebeský pro láčný lid český, 1728) — má dokonce společně i za-
měření na nižší vrstvy a jejich mentalitu.
⁶³ Voit 1991, s. 83.
⁶⁴ Voit 1991, s. 84.

KUPIDOVA STŘELA

*In Cupidinis pharetram SIMONIS LOMNICENI
hexametrum Thomae Mitis senioris Lymusaei* **8**
Amor Cupidineus **9**

Vilém z Rožmberka a na Českém Krumlově, pán
a vladař domu rožmberského, rytíř tovaryšstva
Zlatého rouna etc., nejvyšší purkrabě Království
českého **13**

*Arma illustris ac magnifici D. D. WILHELMI URSINI
a Rosis etc.* **15**

Dedicatoria. Vysocě urozenému pánu panu Vilémovi
z Rožmberka a na Českém Krumlově, pánu a vladaři
slavného domu rožmberského, Jeho Milosti Císařské
tajné radě, rytíři tovaryšstva Zlatého rouna
a nejvyššímu purkrabi Království českého, pánu mému
dědičnému a milostivému, Jeho milosti **17**
K českému upřímnému čtenáři **23**

Proti nevděčným a utrhavým příklad **29**
Pořádek aneb rozdělení knížky této, o čem se v ní
píše **31**

Začíná se knížka o všeliké chlipnosti a zlé bujnosti těla,
totiž smlíštva mrzutého, a předně tuto se položí o veliké
potupě a škodě, kteráž pochází z něho **33**